



## Coroczny informator dla mieszkańców

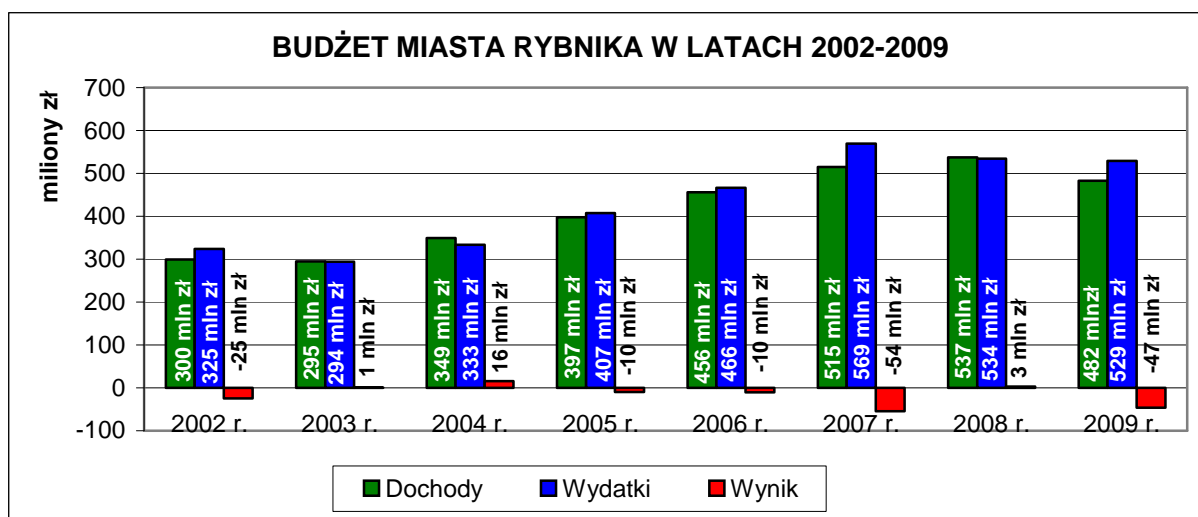
### „Skąd mamy pieniądze i na co je wydajemy” (w ramach akcji społecznej „Przejrzysta Polska”)

#### Zasady gospodarki finansowej - co to jest budżet?

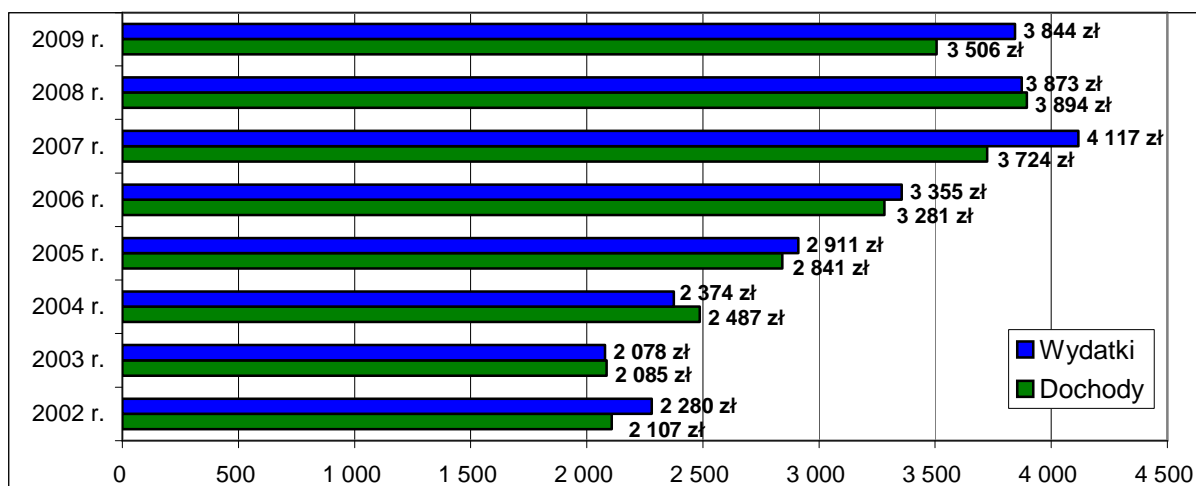


Podstawą gospodarki finansowej Miasta jest budżet, uchwalany przez Radę Miasta na okres jednego roku. Budżet Miasta – podobnie jak i budżet rodzinny - jest zestawieniem planu dochodów, jakie uzyska Miasto, oraz wydatków, które zostaną nimi sfinansowane.

Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami budżetu stanowi nadwyżkę bądź deficyt budżetu miasta. Jeżeli uzyskane dochody przewyższają poniesione wydatki, to wynik finansowy budżetu zamyka się nadwyżką budżetową. W sytuacji, gdy dochody nie wystarczają na wszystkie niezbędne wydatki – wynik jest ujemny i stanowi deficyt budżetowy. W takiej sytuacji Miasto zaciąga kredyt, pożyczkę lub emituje obligacje komunalne, co stanowi zadłużenie gminy i podlega spłacie z przyszłych dochodów – podobnie jak w rodzinie kredyt konsumpcyjny bądź na zakup samochodu lub budowę domu.



W przeliczeniu na 1 mieszkańca budżet miasta kształtował się następująco:



Przygotowanie projektu uchwały budżetowej należy do kompetencji Prezydenta Miasta. Projekt ten Prezydent Miasta zobowiązany jest przedłożyć Radzie Miasta oraz – celem zaopiniowania – Regionalnej Izbie Obrachunkowej (jest to organ nadzoru nad finansami jednostek samorządu terytorialnego) w terminie do 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy. Projekt budżetu Rybnika otrzymują ponadto indywidualnie wszyscy Radni oraz Przewodniczący Rad Dzielnic. Radni są aktywnie zaangażowani w prace nad projektem budżetu w poszczególnych komisjach Rady Miasta. Za pośrednictwem radnych mieszkańcy mogą zgłaszać ewentualne wnioski i uwagi do projektu budżetu.

Finanse Miasta są jawne. Każdy mieszkaniec ma prawo dostępu do informacji o działalności Miasta i realizowanym budżecie, m. in. przysłuchując się obradom sesji Rady Miasta. Co roku informacje o uchwalonym budżecie oraz sprawozdanie z realizacji budżetu za rok ubiegły są publikowane na łamach „Gazety Rybnickiej”. Informacje te są również dostępne na stronie internetowej ([www.rybnik.pl](http://www.rybnik.pl)) w Biuletynie Informacji Publicznej. Osoby nie posiadające dostępu do internetu mogą skorzystać z darmowego stanowiska w Urzędzie Miasta oraz infokiosków i telecentrów na terenie miasta. Jeżeli poszukiwana informacja nie została zamieszczona w serwisie, a w myśl ustawy o dostępie do informacji publicznej powinna ona zostać udostępniona, należy się bezpośrednio skontaktować z Urzędem Miasta.

## Źródła dochodów



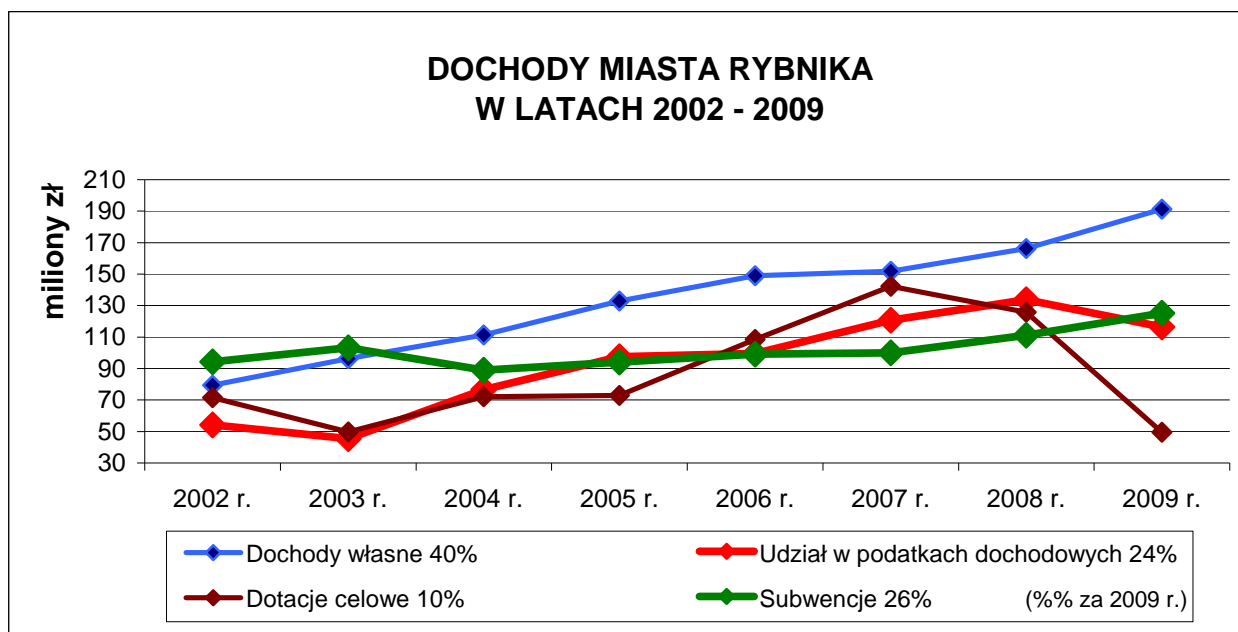
Gospodarstwo domowe czerpie swoje dochody z wynagrodzenia za pracę, z oszczędności (odsetek od lokat bankowych) bądź pomocy finansowej rodziny.

## A skąd Miasto czerpie swoje dochody?



Na dochody Miasta składają się:

- dochody własne:
  - *podatki lokalne*: rolny, leśny, od nieruchomości, spadków i darowizn, środków transportowych, czynności cywilnoprawnych oraz wpływy z karty podatkowej od rzemiosła
  - *opłaty lokalne*: targowa, administracyjna, od posiadania psów
  - *pozostałe opłaty*: skarbowe, eksploatacyjna, opłaty rejestracyjne, za prawa jazdy i inne
  - *wpływy ze sprzedaży mienia komunalnego*
  - *inne dochody*: jednostek budżetowych Miasta, darowizny, odsetki od lokat bankowych itp.
- udziały w podatkach dochodowych stanowiących dochód budżetu państwa, wpłacanych do Urzędu Skarbowego przez mieszkańców i firmy mające siedzibę na terenie Miasta (przekazywane Miastu bezpośrednio przez Ministerstwo Finansów i Urzędy Skarbowe)
- dotacje celowe z budżetu państwa, ze środków Unii Europejskiej oraz innych funduszy
- subwencje z budżetu państwa (głównie na utrzymanie placówek oświatowych).



Wielkość osiąganych dochodów jest tylko w pewnym stopniu uzależniona od władz lokalnych.

Stawki podatków lokalnych ustalane są w przedziałach określonych ustawowo. Największe dochody z tego tytułu przynoszą podatki od nieruchomości oraz od środków transportowych.

Udział (określany ustawowo) w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa uzależniony jest generalnie od zamożności mieszkańców oraz kondycji finansowej przedsiębiorstw działających na terenie Miasta. Im większe dochody mieszkańców oraz zyski firm, tym więcej pieniędzy wpływa do budżetu miasta.

Dotacje celowe oraz subwencje z budżetu państwa przekazywane są w zależności od rodzaju wykonywanych zadań oraz możliwości budżetu centralnego. Największe niedoszacowanie występuje w subwencji przeznaczonej na oświatę, do której Miasto musi dopłacać znaczne kwoty.

Duże możliwości dla rozwoju miasta, jak i wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, stwarzają środki unijne. Rybnik przoduje w tym zakresie, na co dowodem jest największa w mieście inwestycja – budowa kanalizacji sanitarnej w dzielnicach, realizowana przy olbrzymim zaangażowaniu środków Funduszu Spójności UE. Również w przyszłości dalsza realizacja miejskich inwestycji będzie uzależniona od możliwości pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych, na co Miasto kładzie duży nacisk. Pozyskane środki unijne w latach 2002 – 2009 wyniosły 299.327.234 zł, w tym na projekty inwestycyjne – 277.256.172 zł oraz na projekty miękkie – 22.071.062 zł, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca stanowi:



## Na co przeznaczają pieniądze gospodarstwo domowe?



Każda rodzina ponosi wydatki na swoje utrzymanie. Obejmują one zakup żywności, ubrań czy regulowanie podatków i innych opłat. Są to tak zwane wydatki bieżące niezbędne do normalnego funkcjonowania.

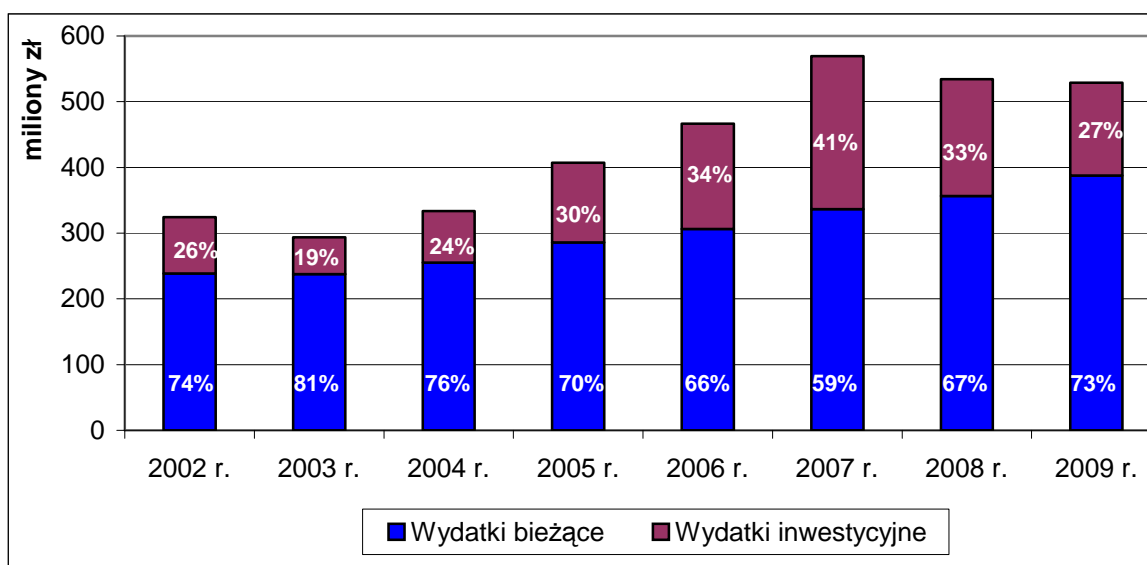
Natomiast nadwyżki środków pieniężnych przeznaczane są zazwyczaj na przebudowę lub modernizację mieszkania, zakup samochodu i inne. Są to tak zwane wydatki inwestycyjne.

## Co składa się na wydatki Miasta



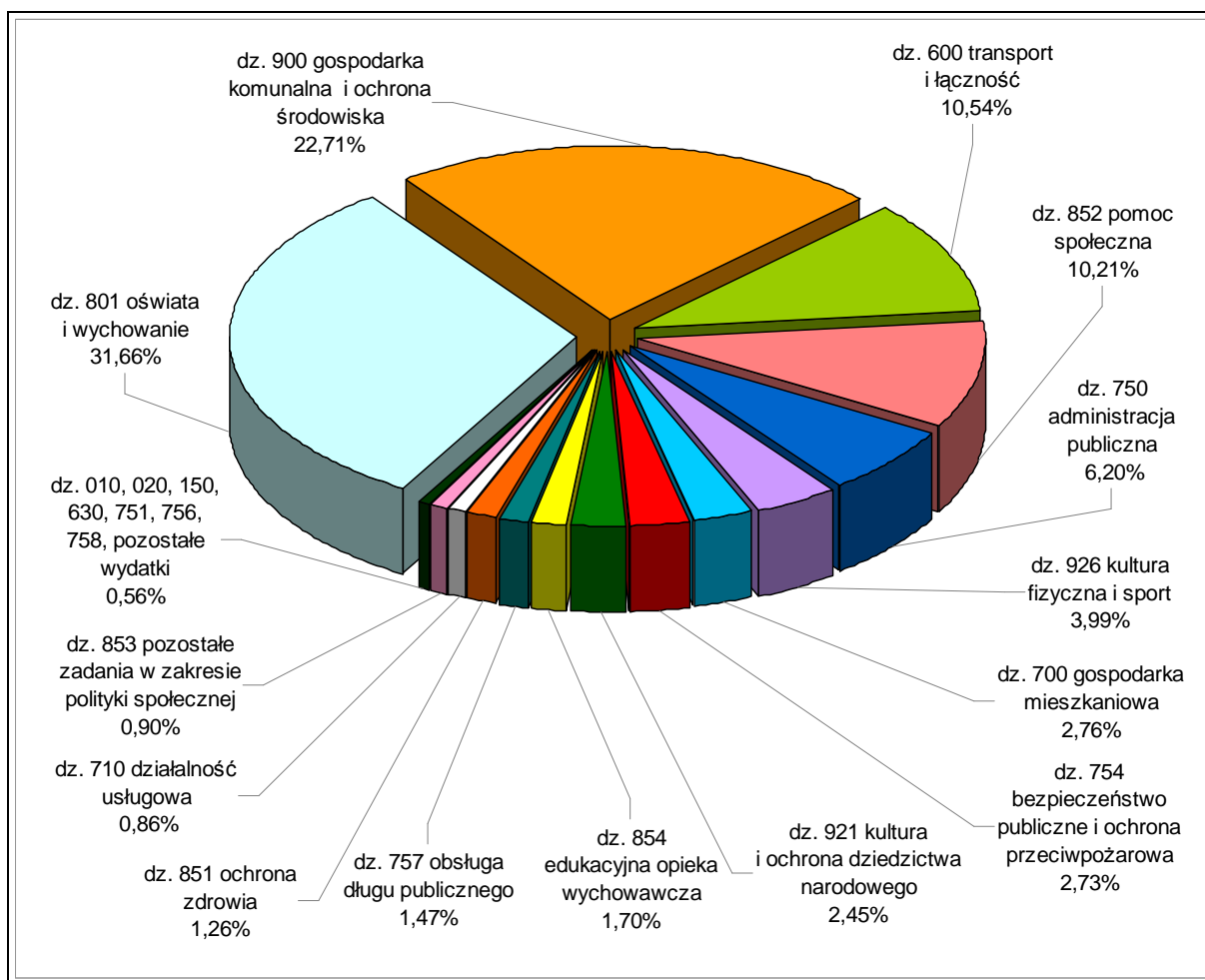
Prawo nakłada na jednostki samorządu terytorialnego wiele zadań, które Miasto musi sfinansować własnymi dochodami. Ponadto państwo dodatkowo przekazuje do realizacji jednostkom samorządu terytorialnego niektóre zadania, należące do kompetencji państwa, i przekazuje na ten cel dotacje celowe lub subwencje. Są to tak zwane zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Ponadto wydatki, tak jak w gospodarstwie domowym, dzielą się generalnie na bieżące oraz inwestycyjne – służące poprawie infrastruktury miejskiej, tworzeniu nowych miejsc pracy oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców.



W latach 2002 – 2009 średnio na każdego mieszkańca wydatki bieżące Miasta wyniosły 2.157 zł, natomiast wydatki inwestycyjne 947 zł. Źródłem finansowania wydatków inwestycyjnych w latach 2002 – 2009 były zarówno dochody własne, jak i środki pozyskane przez Miasto ze źródeł zewnętrznych.

## Struktura wydatków poniesionych w 2009 r.



W strukturze poniesionych wydatków dominują koszty utrzymania 84 placówek oświatowych (oświata i wychowanie łącznie z edukacyjną opieką wychowawczą), w skład których wchodzi szkoły podstawowe, przedszkola, zespoły szkolno – przedszkolne, gimnazja, licea ogólnokształcące, zespoły szkół ponadpodstawowych, szkoły zawodowe, placówki wychowania pozaszkolnego oraz szkolnictwo specjalne. W 2009 r. Miasto wydało na ten cel łącznie ponad 177 mln zł, z czego subwencja z budżetu państwa wyniosła 114 mln zł. Pozostałe wydatki miasto pokryło ze środków własnych (60 mln zł) oraz z innych źródeł – dotacje, porozumienia (3 mln zł).

Ponadto w dalszym ciągu bardzo dużo środków przeznaczono na wydatki związane z gospodarką komunalną i ochroną środowiska. Obejmują one gospodarkę ściekową i ochronę wód (m. in. budowę kanalizacji w dzielnicach, współfinansowaną środkami unijnymi), gospodarkę odpadami, oczyszczanie i utrzymanie zieleni oraz oświetlenie ulic, placów i dróg. W 2009 r. wydatki na ten cel wyniosły 120 mln zł, z czego na inwestycje wydano 107 mln zł.

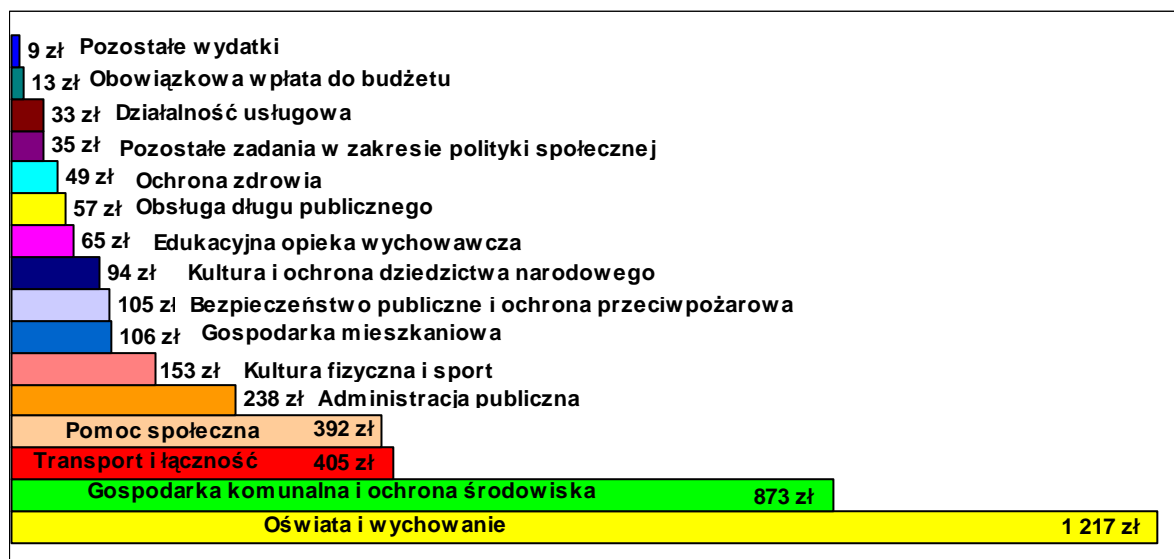
10% budżetu (54 mln zł) przeznaczono na pomoc społeczną. Są to koszty związane z utrzymaniem placówek opiekuńczo – wychowawczych (Zespół Ognisk Wychowawczych, Dom Dziecka, Rodzinne Domy Dziecka), Miejskiego Domu Pomocy Społecznej, Ośrodka Pomocy Społecznej, Środowiskowego Domu Samopomocy, Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Psychoterapii, Ośrodka Adopcyjno – Opiekuńczego oraz wydatki na wypłatę zasiłków, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego.

Znaczącą pozycję stanowią także wydatki w dziale transport (w 2009 roku łącznie 56 mln zł), obejmujące inwestycje (4 mln zł), modernizację, remonty i utrzymanie dróg (27 mln zł) oraz transport lokalny i koszty zarządzania nim (25 mln zł). Dochody budżetu z tytułu usług transportu lokalnego wyniosły w 2008 roku 13 mln zł.

Pozostałe wydatki wyniosły:

- administracja publiczna – koszty funkcjonowania Urzędu Miasta (24 mln zł), wydatki inwestycyjne (4 mln zł) oraz Rada Miasta (0,8 mln zł) i Dzielnice (0,3 mln zł)
- kultura fizyczna i sport – 21 mln zł (utrzymanie obiektów sportowych oraz MOSiR i BUSHIDO, w tym wydatki inwestycyjne – 11 mln zł; m. in. kryta pływalnia oraz hala widowiskowo – sportowa w dz. Boguszowice)
- gospodarka mieszkaniowa – 15 mln zł (dotacja dla Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej, wykupy nieruchomości, przygotowanie terenu pod zabudowę oraz wydatki inwestycyjne – 3 mln zł; m. in. modernizacja i adaptacja 5 budynków mieszkalnych na budynki z lokalami socjalnymi przy ul. Ogrodowskiego)
- bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa – 14 mln zł (koszty funkcjonowania straży pożarnej – PSP i OSP, straży miejskiej oraz obrony cywilnej)
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego – 13 mln zł (dotacje dla instytucji kultury – biblioteki miejskiej, RCK, Muzeum oraz domów kultury, a także organizacji pozarządowych, w tym wydatki inwestycyjne – 1 mln zł; przebudowa Domu Kultury w Rybniku - Niedobczycach)
- obsługa długu publicznego (spłata odsetek od zadłużenia Miasta) – 7,8 mln zł (z tytułu odsetek od lokat uzyskano dochody w kwocie 9,7 mln zł)
- ochrona zdrowia – 7 mln zł (utrzymanie Ośrodka Leczniczo – Rehabilitacyjnego, przeciwdziałanie alkoholizmowi, zwalczanie narkomanii, profilaktyka zdrowotna, składki na ubezpieczenia zdrowotne – m. in. osób bezrobotnych)
- pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej – 5 mln zł (m. in. koszty funkcjonowania Powiatowego Urzędu Pracy oraz Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności)
- działalność usługowa – 5 mln zł (plany zagospodarowania przestrzennego, koszty funkcjonowania Ośrodka Dokumentacji Geodezyjno – Kartograficznej i Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego oraz koszty utrzymania targowisk, parkingów i szaletów)
- obowiązkowa wpłata do budżetu państwa - 2 mln zł
- pozostałe wydatki – 3,1 mln zł.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca poszczególne kategorie wydatków kształtowały się następująco:

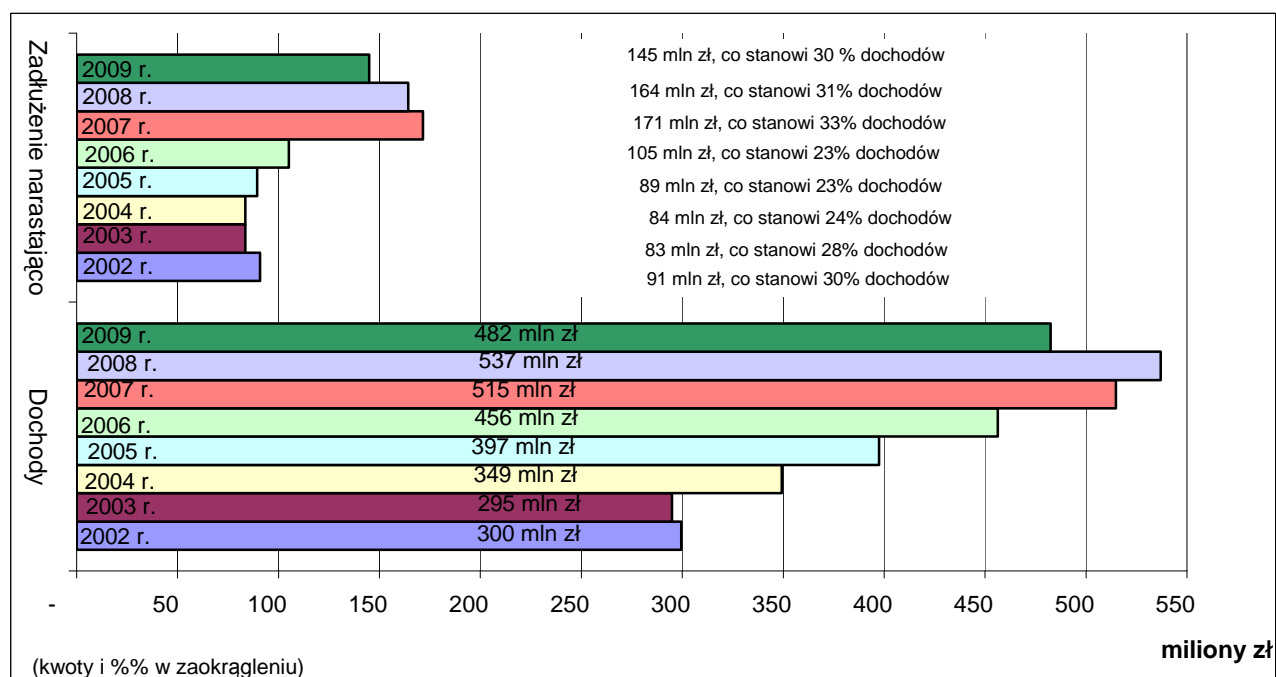


### Czym finansowany jest niedobór środków pieniężnych?

Na realizację wydatków inwestycyjnych, na które brakuje środków, Miasto zaciąga zobowiązania w postaci kredytu, pożyczki lub emisji obligacji, które stanowią zadłużenie Miasta i podlegają spłacie z przyszłych dochodów.

Maksymalny poziom, do jakiego Miasto może się zadłużać, regulują przepisy prawa i ograniczają go do 60% dochodów ogółem.

Zadłużenie Miasta, obejmujące zobowiązania z ww. tytułów, w latach 2002 – 2009 kształtowało się następująco:



Oznacza to, że na każdego mieszkańca, wg stanu na koniec poszczególnych lat, przypadało do spłaty odpowiednio: 639 zł (2002 r.), 591 zł (2003 r.), 595 zł (2004 r.), 639 zł (2005 r.), 757 zł (2006 r.), 1.240 zł (2007 r.), 1.192 zł (2008 r.) i 1.053 zł (2009 r.).

### **Co wpływa na kondycję finansową Miasta?**

Efektywność działania jednostki samorządu terytorialnego wyznacza nie tylko stopień realizacji dochodów i wydatków oraz osiągnięty wynik budżetowy, ale przede wszystkim tzw. wynik operacyjny.

Wynik operacyjny, liczony jako różnica między dochodami a wydatkami bieżącymi, w przypadku osiągania dodatnich wartości stanowi nadwyżkę operacyjną, która określa zdolność i możliwości miasta do spłaty zobowiązań oraz finansowania inwestycji ze środków własnych.

Z tego względu o kondycji finansowej Miasta decyduje nie tylko wielkość zadłużenia, ale przede wszystkim poziom nadwyżki operacyjnej.



W 2009 r. miasto wygenerowało nadwyżkę operacyjną w kwocie 81.146.952 zł, którą sfinansowano spłatę zadłużenia (20.740.975 zł) oraz część wydatków inwestycyjnych (60.405.977 zł).

Nadwyżka operacyjna wraz z pozyskanymi dochodami ze sprzedaży mienia oraz zewnętrznymi środkami na inwestycje (głównie z Unii Europejskiej) wyznacza stopień samofinansowania inwestycji, który w ubiegłym roku wyniósł 67%. Poziom wskaźnika świadczy o wysokim potencjale inwestycyjnym Miasta i dobrej płynności finansowej.

W celu uzyskania niezależnej opinii Miasto w ubiegłym roku po raz kolejny poddało się obiektywnej ocenie wiarygodności kredytowej, tzw. ratingowi przeprowadzonemu przez Fitch Polska S. A., która potwierdziła dobre zarządzanie budżetowe.

### **Jakie są założenia budżetu na lata następne?**



1. Najogólniej rzecz biorąc realizacja inwestycji zmierzających do poprawy infrastruktury miejskiej oraz podniesienia jakości życia mieszkańców.
2. Wykorzystywanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym głównie środków unijnych.
3. Utrzymanie wysokiego poziomu inwestycji w wydatkach budżetowych ogółem.



#### **Mini-słownik do Informatora budżetowego Urzędu Miasta Rybnika:**

- **deficyt budżetowy** - ujemna różnica pomiędzy dochodami a wydatkami budżetu miasta (wydatki przewyższają dochody),
- **nadwyżka budżetowa** - dodatnia różnica pomiędzy dochodami a wydatkami budżetu miasta (dochody większe od wydatków),
- **nadwyżka operacyjna** – dodatnia różnica pomiędzy dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi,
- **kredyt konsumpcyjny** - kredyt zaciągany w banku przez osoby fizyczne na pokrycie wydatków związanych ze swoim utrzymaniem, w przypadku braku wystarczających własnych dochodów,
- **dotacja celowa** - podlegające rozliczeniu środki z budżetu państwa przekazywane jednostkom samorządu terytorialnego na realizację zadań należących do kompetencji państwa lub na dofinansowanie zadań własnych samorządu,
- **subwencja** - środki z budżetu państwa przekazywane jednostkom samorządu terytorialnego na finansowanie zadań własnych, głównie z zakresu oświaty,
- **dotacja** - środki przekazywane z budżetu jednostki samorządu terytorialnego na realizację zadań własnych przez podległe jednostki organizacyjne lub podmioty zewnętrzne,
- **rating** – niezależna i obiektywna ocena wiarygodności kredytowej Miasta, przeprowadzana przez agencję ratingową.